

Ateljéstrategi 2017- 2020

2021-02-16

Foto: Anders Krisar, Anders Krisars ateljélokaler i Slakthusområdet och verk

Sammanfattning

Kulturförvaltningens och fastighetskontorets slutredovisning av *Ateljéstrategi 2017-2020* tar fasta på strategins genomförande, metoder, resultat och rekommendationer för framtiden.

Ateljéstrategi 2017-2020 fastställdes i kulturnämnden och fastighetsnämnden i december 2016. Uppdraget, som delades mellan kulturförvaltningen och fastighetskontoret, var att till och med 2020 skapa minst 200 nya ateljéer och lokaler för konstnärlig produktion. Ateljéstrategin fastställdes med följande inriktning:

- Nya ateljéer etableras i stadens befintliga fastigheter, genom nybyggande samt inhyrning från andra fastighetsägare.
- Primär etablering i områden som saknar eller har få ateljéer idag.
- Ateljéerna ges en funktionell utformning som möter olika konstnärers behov.
- Upplåtelse av ateljéer sker till ateljéföreningar eller andra professionella sammanslutningar av konstnärer.
- Begränsad kostnad för professionella konstnärer genom kostnadstäckande hyra.
- De nya ateljéerna ska spegla det framväxande och samtida behovet av lokaler för konstnärlig produktion.

Förvaltningarnas arbetsmetod

Fastighetskontorets och kulturförvaltningens delade uppdrag har omfattat ett flertal olika insatser. Förvaltningarna genomförde uppdraget i sin helhet genom:

- Metod och processledning.
- Lokalsök och matchning med ateljéföreningar.
- Kunskapsinhämtning inom projektet.
- Erfarenhetsutbyte mellan förvaltningarna.
- Kompetenshöjande utbildningspaket för konstnärer och verksamma aktörer inom konstfältet samt för ateljéföreningar.
- Kulturlotsning och handledningsinsatser till nya ateljéföreningar samt till befintliga ateljéföreningar så att dessa kan stanna kvar i befintliga lokaler eller ometablera sig i nya lokaler.

Ateljéstrategins resultat

Ateljéstrategin har bidragit till att nya ateljélokaler för yrkesverksamma professionella konstnärer har säkerställts. De kompetenshöjande insatserna har stärkt de nya och befintliga ateljéföreningarnas förutsättningar att etablera och utveckla ateljéhus (ett antal ateljélokaler som finns en fastighet som används för produktionsändamål). Förvaltningarnas proaktiva arbete har överträffat målen och totalt har:

- 285 nya ateljéer etablerats i Stockholm. De nya ateljéerna är fördelade på elva nya ateljéhus. De nya ateljéhusen har olika

inriktningar så att de speglar det samtida och framväxande behovet av lokaler för olika konstnärliga discipliner. Bland annat finns det ateljéhus som inrymmer plats för dans, musik, glas, film samt monumentalverk för offentlig utsmyckning.

- 101 befintliga ateljélokaler har bevarats. Bland annat har en flytt och ny lokaletablering för wip: sthlm om 71 ateljéer genomförts.
- Totalt har sex av de nya ateljéföreningarna hyresavtal med stadens fastighetsbolag och fastighetskontor och fem har hyresavtal med privata fastighetsägare.
- Kostnadsbilden och hyresnivåerna för ateljélokalerna följer strategins rekommendationer om en anpassad hyreskostnad som möter yrkesverksamma konstnärers betalningsförmåga.
- En effektiv och framgångsrik arbetsmetod med kulturell matchning mellan lokal och hyresgäst har etablerats på kulturförvaltningen och fastighetskontoret.
- Stadens kunskap om yrkesverksamma konstnärers lokalbehov har höjts inom kulturförvaltningen, fastighetskontoret, hos de kommunala bostadsbolagen och bland privata fastighetsägare.
- Framtagandet av utredningsrapporten *Konstnärliga verksamheter och ateljéer i Stockholms stad* som, bland annat, beskriver och kartlägger de konstnärliga verksamheternas och ateljéföreningarnas situation.
- Ateljéföreningarnas kompetens vad gäller etablering av ateljéhus har ökat. Värdet av arbetsmetoden går att se i citaten från fastighetsägare i denna rapport.

Sammanfattande analys

När Stockholm växer utgör den snabba stadsutvecklingen en tillväxtpotential för kulturverksamheter som vill etablera sig. I en växande stad blir det angeläget att skapa utrymme för konstnärlig produktion också på helt nya platser. Stockholms stads bestånd av ateljéer är koncentrerat till Södermalm och stadsdelarna strax söder om Södermalm. Skillnaderna i tillgång till lokaler för konstnärlig produktion är stora mellan olika stadsdelar.

Den utbyggnad av ateljébeståndet som kulturnämnden och fastighetsnämnden har genomfört möter ett växande behov av platser för konstnärlig produktion på ett bra sätt och möter strategins inriktningar:

- De nya ateljéerna finns i stadens befintliga fastigheter samt i privata fastighetsägares lokaler.
- Den geografiska spridningen av de nya ateljéhusen möter strategins inriktning med primär etablering i områden som saknar eller har få ateljéer idag.
- De nya ateljéhusen har olika inriktningar så att de speglar det samtida och framväxande behovet av lokaler för olika konstnärliga discipliner.
- Ateljéhusen drivs av ateljéföreningar och upplåtelsen av lokalerna sker mellan hyresvärd och ateljéförening.

- Hyreskostnaderna är anpassade för att möta konstnärernas betalningsförmåga.

Den samlade erfarenheten hos ateljéföreningarna och berörda konstnärer är att förvaltningarnas insatser varit ”ovärderliga” och gjort skillnad för yrkesverksamma professionella konstnärer som är verksamma i Stockholm. Några områden som konstnärerna betonar och värderar högt är förvaltningarnas insatser till konstnärerna vad gäller:

- den höga nivån av lokalmatchning mellan fastighetsägare och konstnärer,
- utbildnings- och lotsningsinsatserna som ökat kompetensnivån hos konstnärerna och som har varit avgörande för uppstarten av ateljéhus,
- dialoginsatserna med fastighetsägarna som har varit avgörande för att få till hyresavtal som både är ekonomiskt hållbara och har en lång tidsperiod. Detta ger konstnärerna möjlighet till långsiktig planering, vilket ger konstnärerna ekonomisk stabilitet,
- lotsningsinsatserna till de ateljéföreningar som hotats av nedläggning.

Kulturförvaltningen och fastighetskontoret föreslår att ateljéstrategin 2017-2020 avslutas enligt plan och att staden fortsätter att stödja utvecklingen av ateljéer och andra produktionsplatser för konst genom ordinarie kulturlotsning och dialog med stadens fastighetsbolag, fastighetskontoret och privata fastighetsägare.

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Slutredovisning Ateljéstrategi 2017-2020.....	8
Budgetuppdrag Ateljéstrategi 2017-2020.....	8
Ateljéstrategi 2017-2020.....	9
Ateljéstrategins genomförande.....	11
Kulturlotsning.....	17
Fastighetsägarnas och konstnärernas perspektiv.....	18
Resultat.....	21
Rekommendationer inför framtiden.....	23

Slutredovisning Ateljéstrategi 2017-2020

Budgetuppdrag Ateljéstrategi 2017-2020

Kulturförvaltningen och fastighetskontoret fick ett utredningsuppdrag april 2016 att ta fram ett kunskapsunderlag. Detta utgjorde grunden för budgetuppdraget 2017 om att skapa minst 200 nya ateljéer.

Fastighetsnämnden beslutade den 12 april 2016 att ge fastighetskontoret i uppdrag att, *i samarbete med kulturförvaltningen, aktivt söka alternativa lösningar för konstnärliga verksamheter med ett akut lokalbehov och återrapportera dessa till nämnderna.*

I budget för år 2017 föreslog finansborgarrådet att *kulturnämnden till år 2020, i samarbete med fastighetsnämnden, ska skapa minst 200 nya ateljéer och lokaler för konstnärlig produktion.* Detta uppdrag konkretiserades i Ateljéstrategi 2017-2020 som beslutades i december 2016.

Uppdraget utgår från följande ärenden: dnr kulturförvaltningen 1.1/3258/2016 och dnr fastighetskontoret 2016/00190.

Foto: Anna Fischler, höjdens dansstudio

Ateljéstrategi 2017-2020

Uppdraget bestod i att till och med år 2020 skapa minst 200 nya ateljéer och lokaler för konstnärlig produktion.¹ Ateljéstrategin fastställdes med följande inriktning:

- Nya ateljéer etableras i stadens befintliga fastigheter, genom nybyggande samt inhyrning från andra fastighetsägare.
- Primär etablering i områden som saknar eller har få ateljéer idag.
- Ateljéerna ges en funktionell utformning som möter olika konstnärers behov.
- Upplåtelse av ateljéer sker till ateljéföreningar eller andra professionella sammanslutningar av konstnärer.
- Begränsad kostnad för professionella konstnärer genom kostnadstäckande hyra.
- De nya ateljéerna ska spegla det framväxande och samtida behovet av lokaler för konstnärlig produktion.

Konstnärer i dagens Stockholm

I Stockholm finns många yrkesverksamma konstnärer. Enligt siffror från KRO/KIF och Bildupphovsrätt i Sverige finns det cirka 2500 konstnärer i Stockholm². Stockholm har många konstnärliga högskolor och varje år utexamineras drygt 100 konstnärer, bara från Konstfack och Kungliga Konsthögskolan. I Stockholm finns också ett 15-tal eftergymnasiala konst- och hantverksutbildningar.

Kulturella och kreativa näringar har uppmärksammats i studier under senare år och sammanfattningsvis utgör näringar i den kulturella kärnan i detta ekosystem en förutsättning för många kreativa branscher. Stockholms läns landsting publicerade 2016 rapporten *Stockholms kreativa ekonomi*. Där framgår att dessa näringar omsätter betydande belopp³. Genom en särskild fördjupning för Stockholms stad som kulturförvaltningen låtit göra framgår att ca 25 000 arbetsställen inom de kulturella näringarna (det vi kallar den kulturella kärnan) är belägna inom Stockholms stad⁴. Inom denna grupp finns de konstnärer som påverkas av tillgången på ateljéer i staden.

God ateljé – utredning 2015

Fastighetskontoret och kulturförvaltningen utredde under 2015 lokalsituationen på ateljéområdet i Stockholm i undersökningen *God Ateljé*⁵. *God Ateljé* genomfördes genom en enkät till och

¹ Ateljéstrategi 2017-2020, dnr FSK 2016/00190, dnr KuF 1.1/3258/2016

² Enligt medlemssiffror från KRO/KIF och Bildupphovsrätt i Sverige.

³ Stockholms läns landsting rapport *Stockholms kreativa ekonomi*, 2016.

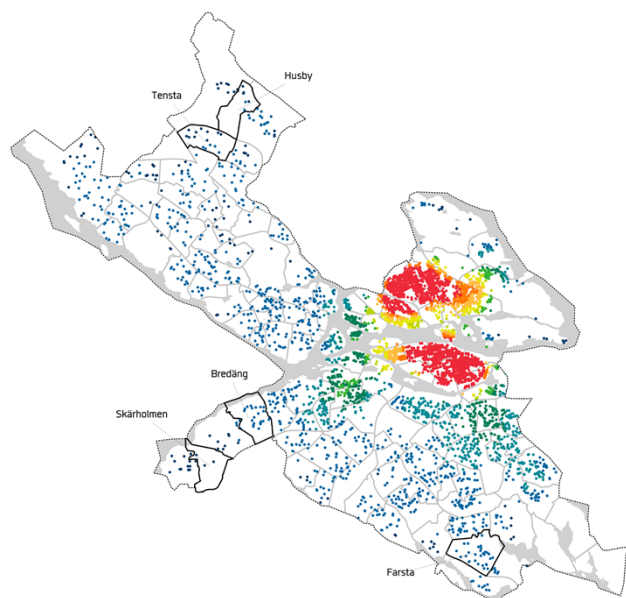
⁴ Fördjupning av länsstyrelsens rapport för Stockholm stad, Kulturförvaltningen.

⁵ God Ateljé 2015, dnr FSK 2016/00190, dnr KuF 6.1/838/2015

intervjuer med fastighetskontorets ateljéhyresgäster.

Undersökningen gav en fördjupad bild av konstnärernas behov och låg till grund som ett kunskapsunderlag i det fortsatta arbetet inom *Ateljéstrategi 2017-2020*. Att ha en egen ateljé bedöms som det viktigaste av professionella konstnärer. Alla intervjupersoner som deltagit i undersökningen *God Ateljé* lägger stor vikt vid ateljéns läge i staden, bra förbindelser med kollektivtrafiken och hyresnivån. Enligt undersökningen finns olika behov utifrån vilken konstform som utövas, till exempel vad gäller storlek på ateljén och funktioner i lokalen. Vikten av tillgång till produktionsverkstäder att hyra lyfts också fram.

I arbetet med att ta fram *Ateljéstrategi 2017-2020* konstaterades att Stockholms stads egna bestånd av ateljéhus och lokaler är koncentrerat till Södermalm och stadsdelarna strax söder om Södermalm⁶. Skillnaderna i tillgång till lokaler för konstnärlig produktion var stora mellan olika stadsdelar. Kulturförvaltningen och fastighetskontoret har i sitt arbete med att identifiera lokaler tagit fasta på detta och har arbetat med flertalet stadsdelar för att skapa en större spridning av ateljéer över staden.

Varmare färg anger fler arbetsställen med konstnärlig verksamhet, 2014

Konstnärsnämnden har i en utredning 2011 tagit fram statistik över konstnärers inkomster och arbetsmarknad. Den visar att konstnärers medianinkomster ligger på 85 procent av medianinkomsten inom alla yrkesgrupper. Utredningen visade också att konstnärers uppdrag ofta är kortvariga och att de har många uppdragsgivare. Även väl etablerade konstnärer kan vara verksamma på deltid som

⁶ Ateljéstrategi 2017-2020, dnr FSK 2016/00190, dnr KuF 1.1/3258/2016

konstnärer och har inkomster från andra verksamheter som komplement. Staden behöver därför modeller för att skapa fortsatt rimliga hyresvillkor för professionellt verksamma konstnärer. Kulturförvaltningen och fastighetskontoret har tagit fasta på detta och har arbetat med lokaler som möter hyresgästernas betalningsförmåga i största möjliga mån.

Omlokalisering av befintliga lokaler för konstnärlig produktion
I takt med att staden växer, med mål om 140 000 bostäder fram till 2030, finns det tillväxtpotential för nya kulturverksamheter som vill etablera sig. Samtidigt ökar trycket på lokaler och platser för kulturverksamheter, vilket leder till att flertalet ateljéföreningar och konstnärliga verksamheter behöver omlokalisera sig.

I genomförande av ateljéstrategin har förvaltningarna tagit fasta på utmaningen och arbetat med flera insatser och lotsning av de befintliga större ateljéföreningarna till nya lokaler eller till bättre avtal med hyresvärderna. Detta gäller de ateljéföreningar vilkas hyresavtal upphörde mellan perioden 2017-2020 och som var i behov av en omlokalisering samt de ateljéföreningar som stod inför omförhandling av hyresavtal. I takt med att nya ateljéhus växer fram är det av vikt att bibehålla en god infrastruktur.

Ateljéstrategins genomförande

Kulturförvaltningen och fastighetskontoret har arbetat med en behovsanpassad arbetsmetod med insatser på olika nivåer för att nå uppdragets målsättning om att ta fram minst 200 nya konstnärsdrivna ateljélokaler och lokaler för konstnärlig produktion. Projektgruppens roller, de olika insatserna, kostnader relaterade till uppdraget, resultat och insikter presenteras nedan.

Erfarenhetsutbyte mellan fastighetskontoret och kulturförvaltningen och rollfördelning

Kulturförvaltningen och fastighetskontoret samarbetade i det gemensamma uppdraget. Fastighetskontorets huvuduppgifter rör kontakter med fastighetsägare i lokalfrågor, kostnadsbedömningar och bedömning av lokalanpassningar samt kontraktsfrågor. Kulturförvaltningens huvuduppgifter rör behovsanalyser när det gäller konstnärerna, kontakter i processen att etablera nya föreningar som blir hyresgäster, kompetenshöjande insatser samt bedömningar av ekonomi i genomförandet. Fastighetsägande bolag inom staden har engagerats i första hand. I andra hand har samarbete sökts med privata och övriga fastighetsägare.

Stadens fastighetsbolag har stöttat uppdraget genom lokaler och hyresvillkor som möter målgruppens behov. Bland annat kan Svenska Bostäders och SISABs insatser nämnas som avgörande för etableringen av tre viktiga nya noder för konstnärlig produktion i Vällingby, Östberga och Skärholmen.

Kunskapsinhämtning och kartläggning

Kulturförvaltningen påbörjade 2018 arbetet med att ta fram ett kunskapsunderlag som, bland annat, beskriver och kartlägger de konstnärliga verksamheternas och ateljéverksamheternas situation. Utredningen *Konstnärliga verksamheter och ateljéer i Stockholms stad*⁷ ger insikter kring de kulturella kreativa näringarna, var de finns i staden, vilka ”blindspots” som finns rent geografiskt gällande ateljéhus, hyresnivåer geografiskt och representationen av konstnärer som erhåller ateljéstöd från Stockholm stad samt var dessa verkar geografiskt.

Projektet har använt sig av utredningens insikter för att göra behovsbedömningar när det gäller:

- Urval av platser för de nya ateljéhusen.
- Hitta goda hyresnivåer som möter konstnärernas betalningsförmåga.
- Tillskapa en bredd vad gäller inriktningen i de nya ateljéhusen med målsättningen att flertalet konstdiscipliner ska finnas representerade i framtidens lokaler för konstnärlig produktion. I de ateljéhus som etablerats finns en bredd av konstformer representerade. Exempelvis konst och bildform, dans och scenkonst, glas, keramik, musik med mera.

Konceptlösningar och kravspecifikationer

I förverkligandet av strategin har det funnits ett nära samarbete mellan kulturförvaltningen och fastighetskontoret i framtagandet av arbetsmetoder och i planeringen av insatserna. En utmaning som identifierades tidigt i projektet var att fastighetsägare har olika kunskaper om ateljéföreningarnas beståndsdelar; hur dessa drivs, vilka lokalbehov de har, verksamheternas betalningsförmåga, hållbara avtalslängder, med mera. För att beskriva och förmedla dessa behov till fastighetsägarna tog förvaltningarna fram en verktygslåda bestående av konceptlösningar för olika ateljélokaler tillsammans med kravspecifikationer.

Konceptlösningarna tog fasta på att lokalens funktioner gällande ateljéhus kan se väldigt olika ut beroende på vad som produceras i dem. Exempelvis har dansutövare behov av högre takhöjd och större rum för daglig träning medan produktion av offentlig konst

⁷ Utredningen kommer att presenteras under våren 2021 av kulturförvaltningen.

har krav på större verkstäder, bild och formkonst har behov av ljusreglering, musik och film har behov av mindre utrymmen och inga krav på dagsljus men istället på ljudisolering. Bland de nya ateljéhusen representeras flertalet konstdiscipliner som dans, musik, scenkonst, bild och formkonst, glas, keramik med mera.

Hyresfrågor och hyresvillkor

Kravspecifikationerna som arbetades fram av projektgruppen tog även fasta på nivå på lokalhyror utifrån konstnärens snittinkomst, avtalslängd som föredras och vilka typfastigheter och lokaler som bäst tillgodoser behoven hos olika konstformer: det vill säga är avsedda för lättare respektive tyngre konstnärliga verksamheter. Resultatet blev att de nya ateljéhusen etablerades i befintliga ändamålsenliga fastigheter och inte nybyggnationer. Dessa har en snitthyra på cirka 750 kronor per kvadratmeter och år (exklusive driftskostnader) och avtalslängder om tre, fem eller sju år.

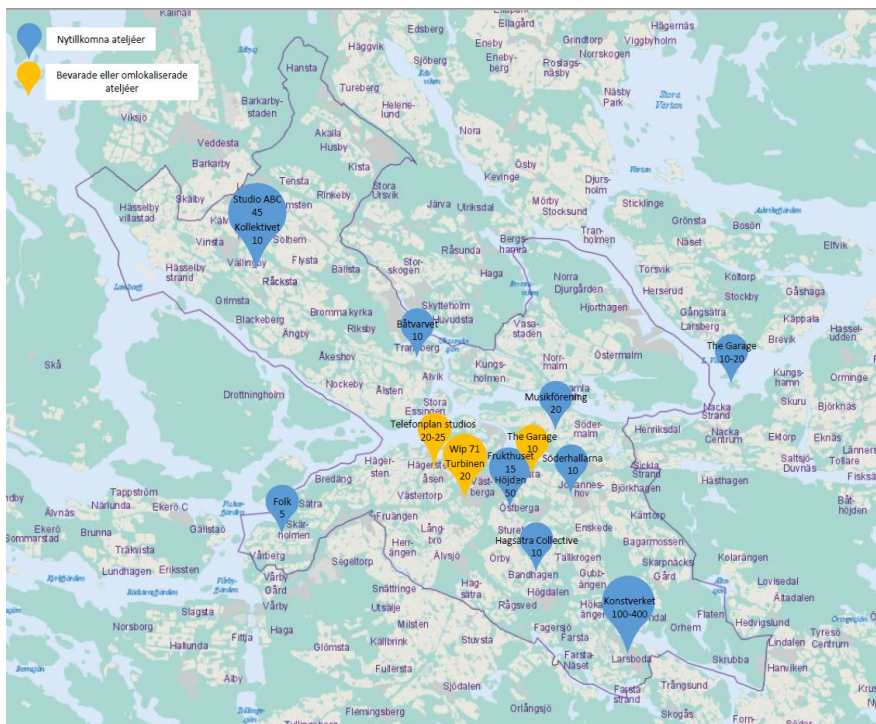
Geografisk spridning av nya ateljéer

Inom stadens egna fastigheter finns ateljélokaler för 460 konstnärer varav majoriteten har sin ateljéverksamhet söder eller norr om Gamla Stan. Södermalm och stadsdelarna strax söder om Södermalm dominerar och här finns drygt 85 procent av ateljéerna inom stadens bestånd.

Inom ateljéstrategin har projektgruppen arbetat med etableringen av nya ateljéhus och lokaler för konstnärlig produktion med en geografisk spridning i områden som i första hand saknar eller har få ateljéer idag. I de kunskapsunderlag som togs fram för strategins genomförande, bland annat i konceptbeskrivningen och i utredningen *Konstnärliga verksamheter och ateljéer i Stockholms stad*⁸ som kulturförvaltningen tog fram mellan 2018-2020, pekas Farsta, Skärholmen, Kista-Järva, Hagsätra-Rågsved och Slakthusområdet ut som lämpliga platser. De nya ateljéhusen finns bland annat i Slakthusområdet, Vällingby, Bromma, Östberga och Skärholmen.

En bredare spridning av ateljéhus bidrar till att skapa en socialt hållbar infrastruktur för konstproduktion, kan verka stärkande för kulturlivet och jämnar ut skillnader mellan olika stadsdelar i fråga om tillgång till ateljélokaler. Utöver detta är det geografiska läget även nära kopplat till hyresnivån för ateljélokaler som är lägre ju längre ut från innerstaden man kommer. Just hyreskostnaden är den enskilt viktigaste faktorn för de yngre yrkesverksamma konstnärerna.

⁸ Utredningen kommer att presenteras under våren 2021 av kulturförvaltningen.

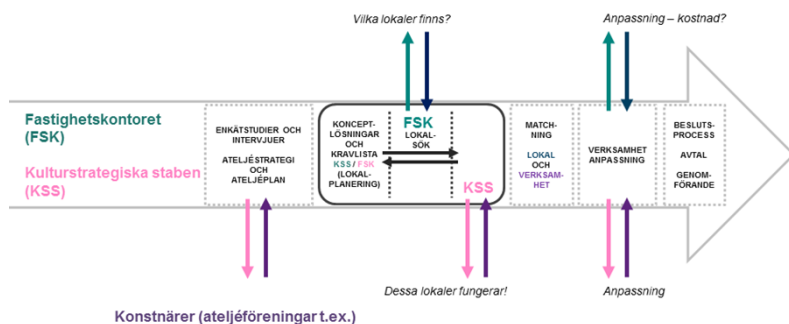

Nyttillkomna ateljéhus (blå), bevarade ateljéhus (orange)

Upplåtelse av lokaler till ateljéforeningar

Projektgruppen har arbetat metodiskt med att hitta lämpliga lokaler, föra en dialog med fastighetsägarna kring hyresnivåer och andra hyresrelaterade frågor samt matchning. Nedan beskrivs arbetsmetoden med att hitta lokaler och matcha dessa med hyresgäster:

1. Fastighetskontoret påbörjade med hjälp av konceptbeskrivning en dialog med stadens fastighetsbolag och förvaltningar samt kommersiella fastighetsbolag för att identifiera vakanta fastigheter och lokaler som kunde matchas mot kravspecifikationen. Bild ett visar processen med att identifiera lokaler som sedan går vidare till matchning med ateljéforeningar.

Processled för att hitta lämpliga lokaler och matcha dessa med hyresgästerna

2. I den andra delen av processen ledde kulturförvaltningen arbetet med att identifiera potentiella hyresgäster och initiera samtal med

dessa kring specifika behov och anpassningar i relation till de lokaler som projektgruppen identifierat.

Genom att tidigt och kontinuerligt under projekttiden identifiera och hitta ändamålsenliga lokaler samt parallellt starta ett uppsökande arbete med att hitta potentiella hyresgäster kunde arbetet med matchning och lotsning genomföras.

3. Den tredje delen i processen bestod av lotsning och genomförande av utbildningsprogrammet *Framtidens ateljéer*.
4. Efter matchning skrevs avtal mellan hyresvärd och ateljéförening. Fastighetskontoret och kulturförvaltningen gav avtalsstöd och dialoginsatser till både hyresgäst och hyresvärd. Efter avtalssignering genomfördes ombyggnationer och inflyttning av hyresgästerna.
5. De nya ateljéföreningarna erbjöds uppföljning av kulturlotsen som en avslutande insats efter inflyttning och etablering. Insatsen innebar samtal med ateljéföreningen för att se att allt löper på som det ska och i vissa fall ytterligare handledningsinsatser i specifika utmaningar. Det kunde röra sig om beskattning av vissa verksamhetsområden då det visat sig vara svårt att översätta ateljéföreningarnas förehavanden rent skattemässigt för Skatteverket. Uppföljning av uthyrningar har varit aktuellt i de fall då ett ateljéhus har behövt hitta fler hyresgäster. För ateljéstrategin som helhet har denna slutfas med uppföljning inneburit att kvalitetssäkra att de nya ateljéhusen klarar sig efter första året som verksamhet.

Kostnader

Projektet har haft kostnader för kunskaps- och konceptlösningssunderlag, kommunikationsinsatser, koordinering samt ett kompetenspaket med handledare och föreläsare för utbildningsprogrammet *Framtidens ateljéer* som riktades till de föreningar och organisationer som blir hyresgäster. Totalt under tre år har kostnader uppgått till cirka 400 000 kronor utöver förvaltningarnas arbetsinsatser.

Framtidens ateljéer

Framtidens ateljéer var en kompetenshöjande utbildningsinsats som producerades och genomfördes av kulturförvaltningen under två veckor 2018. Utbildningspaketets syfte var att ge nya och befintliga ateljéföreningar möjlighet att stärka sina förutsättningar genom att kompetensutveckla sig och:

- finna tillgängliga och lämpliga lokaler,
- utveckla organisationens ekonomiska verksamhetsmodell,
- skapa en mer professionaliserad och bärkraftig ateljéförening.

Utbildningen omfattade två heldagar fördelat på fyra tillfällen dagtid. Varje tillfälle var på fyra timmar, 16 kurstimmar totalt.

Utbildningen hade fyra temaområden som bestod av:

1. Introduktion, strategi och plan.
2. Ekonomiska förutsättningar, affärsmodell.
3. Bildande av organisation, juridik, ansvar och roller.
4. Lokaler, verksamhetsanpassning och kontrakt.

Utöver kompetenshöjande insatser erbjöd programmet utvalda fastigheter som var väl anpassade för konstnärlig produktion.

Aktuella lokalerbjudanden inom programmet bestod av:

- Vällingby, femårigt kontrakt, 1 800 kvm industrilokal. Fokus på unga konstnärer.
- Östberga, tioårigt kontrakt, 450 kvm kontorsmiljö. Fokus på unga konstnärer inom scenkonst och musik.

Under 2019 skalades utbildningsinsatsen upp och ett flertal miniprogram erbjöds till fler konstnärer som ville organisera sig och starta ateljéförening och hitta ateljélokaler. Miniprogrammet erbjöd skraddarsydd handledning utifrån *Framtidens ateljéers* fyra kunskaps- och temaområden som kunde kombineras med skraddarsydd kulturlotsning och lokalmatchning.

Effekten av Framtidens ateljéer och miniprogrammet:

- 43 behöriga ansökningar inkom och tolv konstnärer och fyra reserver antogs.
- Två nya ateljéföreningar bildades av deltagande konstnärer och två nya ateljéhus etablerades i Vällingby och i Östberga. Totalt rör det sig om 95 nya arbetsplatser för konstnärer.
- Utöver de antagna i Framtidens Ateljéer genomförde ett tio-tal nya ateljéinitiativ miniprogrammet.
- Metoden för att öka etableringstakten genom miniprogrammet har varit uppskattad av konstnärerna och ateljéorganisationerna, då den är anpassad till principen utbud och efterfrågan.
- Insatserna inom miniprogrammet har resulterat i fyra ateljéhus; ateljéförening Villan i Bromma, föreningen Hagsätra Collective i Bandhagen, Föreningen Folk i Skärholmen och Hammarbybacke

musikförening i Fatbursparken. Totalt rör det sig om cirka 40 arbetsplatser.

- Två ateljéföreningar har mottagit handledning efter etablering av ateljéhus.
- En produktutveckling med mobila ateljémoduler har utvecklats med namnet *Organism*.

Kulturlotsning

Utöver de insatser som genomförts har en viktig framgångsfaktor varit att skapa en nära relation med både konstnärer och fastighetsägare så att dessa hittar varandra och kan skapa ett gemensamt projekt kring lokaler för ateljéverksamhet.

Arbetsmetoden för denna del har handlat om kulturlotsning och kulturlotsens roll som mäklare som skapar dialoger och översätter mellan parterna fastighetsägare och konstnärer / ateljéföreningar. Kulturlotsningen har inneburit att matcha konstnärer och ateljéföreningar med lokaler och översätta deras lokalbehov och betalningsförmåga till fastighetsägare.

Under arbetets gång har projektgruppen arbetat med behovsstyrd lotsning eftersom fastighetsägarna uttryckt ett behov av att förstå ateljéföreningarnas organisation bättre. Det har varit viktigt att förmedla och säkerställa att hyresgästen kan ta det ansvar som åläggs dem inom ett hyresavtal. Projektledaren från fastighetskontoret och kulturlotsen agerar i dessa sammanhang som översättare och brobyggare mellan två parter som behöver mer kunskap om varandra. Lotsningen har arbetat med kompetenshöjande insatser till båda parter rörande frågor som exempelvis hur ett ateljéhus drivs, vilken betalningsförmåga en ateljéförening har och hur säker den är som hyresgäst.

Insatser har även satts in för att skapa bättre förståelse hos fastighetsägare om målgruppens betalningsförmåga. Här har fastighetskontorets medverkan i dessa samtal varit avgörande då många fastighetsägare känner tillit till förvaltningen som till vardags hanterar hyresgästfrågor. Fastighetskontorets närvaro har verkat som en trygghetsfaktor för fastighetsägare, speciellt vid hantering av avtal och tecknade av avtal då upplåtelse av ateljéer sker direkt till ateljéföreningarna.

Kulturlotsning och insatser för att bibehålla nedläggningshotade ateljéhus

Projektet har aktivt arbetat med kartläggning och kunskapsinhämtning för att visa på utmaningar och behov som konstnärerna/ ateljéhusen i staden står inför. En viktig insikt som projektet tagit fasta på och inkluderat i ateljéstrategin är att det finns

ett behov av lotsning av de befintliga större ateljéföreningarna till nya lokaler eller till bättre avtal med hyresvärderna. I huvudsak handlar det om att bevara befintliga ateljéhus som hotas av nedläggning samtidigt som nya ateljéhus tillkommer för att motverka en urholkning av befintliga ateljélokaler. Det skapar i slutändan en bättre grund för konstnärerna. Lotsningsinsatserna gäller de ateljéföreningar för vilka hyresavtal upphörde under perioden 2017-2020 och som varit i behov av en omlokalisering samt de ateljéförningar som stod inför omförhandling av hyresavtal.

Fem ateljéförningar hör till denna kategori och erbjuds kulturlotsning och matchning.

De ateljéförningar som har lotsats i dessa frågor är wip: sthlm i Årsta, Mossutställningar i Frihamnen, Färgkontoret bestående av fyra ateljéorganisationer i en fastighet i Lövholmen, Telefonplan studios på Telefonplan och The Garage i Årsta. wip: sthlm är ometablerade nya verksamhetsanpassade lokaler i Västberga. Telefonplan Studios och The Garage omförhandlade sina hyresavtal. Mossutställningar valde efter flera lokalmatchningar att avveckla verksamheten och Färgkontoret i Lövholmen valde att behålla sitt befintliga korttidsavtal med befintlig hyresvärd.

Fastighetsägarnas och konstnärernas perspektiv

Som en del av rapporten har erfarenheter från deltagande fastighetsägare, ateljéföreningar och konstnärer samlats in via e-post. Nedan presenteras ett urval av citat från medverkande konstnärer och fastighetsägare.

- **Vad betyder stadens arbete med ateljéhus och plats för konstproduktion för er?**

Ateljéföreningen Söderhallen: För oss konstnärer är det ovärderligt. Det är en nödvändighet att ha bra arbetslokaler för att verksamheten över huvud taget ska kunna bedrivas.

Svenska Bostäder AB: Vi ser stadens samlade arbete som en positiv kraft att utveckla våra bostadsområden. Tack vare det samarbete som vi haft har vi kunnat förverkliga något som vi annars förmodligen inte hade kunnat göra.

The Garage: För vår uppstart på Fjäderholmarna hade kulturlotsen stor betydelse i vår framtida kontakt med Djurgårdsförvaltningen då vi särskilt behövde hyra en större lokal där vi kunde få med och utöka vår

ateljéverksamhet från Årstaberget och vara med och skapa en större kvalitativ konstproduktion på en plats som annars och tidigare varit mer förknippad med en kommersialiserad verksamhet.

Margarethelunds ateljéhus: *Det har en stor betydelse för förutsättningarna att kunna vara verksam som konstnär. Att ha möjlighet att arbeta i en lokal som ligger i närförort i staden och till en rimlig hyreskostnad är helt avgörande faktorer för att få ihop livet som konstnär där man ofta behöver kombinera det med annan sysselsättning. En annan viktig faktor är möjligheten att få vara en del av en grupp av yrkesverksamma. Genom att ha ett ateljéhus medför det till gemenskap, kollegor, där vi kan stötta varandra inom föreningen.*

- **Vad hade kulturlotsen, utbildningen *Framtidens ateljéer*, kontakten med kulturförvaltningen, fastighetskontoret och fastighetsägare för betydelse för uppstarten av er verksamhet?**

Ateljéföreningen wip: sthlm: *Inom wip:sthlm finns erfarenhet och kompetens runt ett stort antal frågor, som ekonomi, lokalplanering, administration och förhandling, men Kulturförvaltningens stöttning hjälpte oss med bland annat specifika juridiska frågor och det ekonomiska stödet gav möjlighet att anlita ett externt företag för arbete med förhandling och hyreskontrakt vilket var mycket värdefullt. Genom att det inom fastighetskontoret då fanns ett intresse för konstnärers situation och särskilda frågor fick vi goda möjligheter till överblick och dialog runt frågor som geografiskt läge, lokalanpassning, hyror i olika lägen, längd på kontrakt o.s.v. Detta gav oss värdefulla erfarenheter inför att hitta den nya lokalen. Att ha Fastighetskontoret som engagerad hyresvärd var i detta läge en mycket stor tillgång.*

Studio ABC i Vällingby: *Jag uppskattar kulturlotsen för att hon ställt sig bakom oss konstnärer i alla frågor och bidragit på ett mycket generöst sätt med sin kunskap. Ett fantastiskt stöd genom hela etableringen!*

Att vara med på utbildningen framtidens ateljé har haft en stor betydelse i mitt engagemang på Studio ABC. Personligen hade jag inte vågat gå in i detta projekt utan det jag lärde och fick inblick i under kursens gång. Att ha kontakt med kulturförvaltningen, fastighetsägare, arkitekt, ekonom har gett mig en inblick och förståelse i hela projektet, vilket jag definitivt inte hade haft utan.

Föreningen Folk i Skärholmen: *Kulturlotsen har varit drivande och en länk mellan de olika instanserna. De hjälpte oss att navigera med kontrakt och budgetförslag, planering av verksamhet och utveckling av befintlig lokal.*

Margarethelunds ateljéhus: *Ateljéföreningar har generellt olika utmaningar vid uppstarten av en verksamhet. För oss som ny ateljéförening stötte vi på flera områden där kulturlotsningen var av stor hjälp. Några av dessa var dialog och samtal med hyresvärd kring avtal och hyressättning, uppstarten av föreningen och formerna för organisationen när det kom till anmälan till skatteverket, lokalplanering och ändring av lokalen i dialogerna med hyresvärden. Här hade kulturlotsen en avgörande roll i att översätta och stötta oss vid etableringen av vår ateljéförening.*

Ateljéföreningen Söderhallen: *Vi är oerhört tacksamma över det samarbete vi har med Kulturlotsen. Utan dem hade det varit väldigt svårt för oss att hitta fungerande lokaler att vistas i. Kulturlotsen har även gett oss råd i kontraktsförhandlingar etc. där vi inte har så mycket erfarenhet. Relationen med fastighetsägare har förenklats då det alltid funnits en tredje part som bägge parter (hyresgäst och fastighetsägare) kan kommunicera med.*

höjden i Östberga: *Att delta i Framtidens ateljéer gjorde att vi kunde få ett erbjudande om en faktisk lokal och start för att signera ett kontrakt. Lotsen har sedan funnits där när hela fältet blev drabbat av corona och vi som ateljéhus hamnade i en väldigt svår position.*

- **Vad betyder er verksamhet för det lokala livet?**

Svenska Bostäder AB: *Studio ABC stärker Vällingby som plats. Huset tillför en mångfald och breddning av det kulturella utbudet på platsen. höjden i Östberga har en unik verksamhet som innebär inpendling av människor till platsen. Det ger de andra handlarna mer kundunderlag och bidrar till liv och trygghet.*

The Garage: *För oss har det lokala avtrycket växt med tiden, i början var vi mer hemliga och nådde inte ut lika mycket. Idag har vi blivit en stolthet för det lokala livet i Årsta. Många kring oss är idag glada över att de har en kulturutövare i kvarteret och vi når ut till större grupper som också via oss upptäcker Årsta. Vår öppna verksamhet betyder att många kulturintresserade kan komma till oss och invigas i en värld som annars är väldigt svåråtkomlig.*

Föreningen Folk i Skärholmen: *Konstnärer, föreningar och kreatörer har, genom öppnandet av FOLK-huset, fått möjligheten till en plattform som de både kan ta plats i och utvecklas på. Exponering genom våra verksamheter som vi nu har möjlighet att bedriva har varit väldigt uppskattat i Skärholmen.*

Resultat

Nya ateljéföreningar etableras i nya hus

Totalt har 285 nya ateljélokaler för konst etablerats och tillkommit.

Frukthusets ateljéförening i Årsta Partihallar

Kapacitet/ateljéplatser: 15

Inriktning: Ateljéhus för flertalet konstområden inom bildkonst och skulptur

Fastighetsägare: SAGAX AB

Söderhallen ateljéförening i Slakthusområdet

Kapacitet/ateljéplatser: 10

Inriktning: Ateljéhus för flertalet konstområden inom bildkonst och skulptur

Fastighetsägare: Castellum AB

Studio ABC i Vällingby

Kapacitet/ateljéplatser: 45

Inriktning: Ateljéhus med gemensamma verkstäder för flertalet konstområden inom bildkonst, skulptur, foto, musik

Fastighetsägare: Svenska Bostäder AB

Kollektivet i Vällingby

Kapacitet/ateljéplatser: 10

Inriktning: Ateljéhus för flertalet konstområden med fokus på kollektivt skapande

Fastighetsägare: Svenska Bostäder AB

höjden (med litet h) i Östberga

Kapacitet/ateljéplatser: 50 unika användare/år

Inriktning: Produktionshus, ateljélokaler och verkstäder. Fokus ligger på att driva en interdisciplinär konstnärsdriven plattform för produktion, sammanhang och dagligt arbete främst inom dans, performance, och koreografi men även andra konstnärliga grenar såsom bildkonst och musik

Fastighetsägare: Svenska Bostäder AB

Båtvarvets konstnärateljéer i Bromma

Kapacitet/ateljéplatser: 10

Inriktning: Ateljéhus för flertalet konstområden inom bildkonst och textil med mera

Fastighetsägare: Fastighetskontoret Stockholms stad

Hammarbybacke musikförening i Fatbursparken

Kapacitet/ateljéplatser: 20

Inriktning: Produktionshus för musik

Fastighetsägare: Fastighetskontoret Stockholms stad

Konstverket

Kapacitet/ateljéplatser: 100-400 unika användare/ år (100 unika användare är medräknad i resultatet)

Inriktning: Konstverket är ett produktionshus för professionella konstnärer som i samverkan med Konstnärernas Kollektivverkstad och SITE skapar en interdisciplinär och öppen arena – ett konstnärernas hus – för konstnärlig produktion, konstnärliga processer, utveckling och nätverk. Produktionslokalerna består av gemensamma lokaler för program, verkstäder för konstproduktion som bokas per timme/vecka eller projekt över längre tid. Totalt 10 stycken verkstäder med monumental- och projektateljé, betong, brons, grafik, keramik/emalj, metall, foto, screen, textil, trä, en blackbox och två dansstudior

Fastighetsbolag: Telestaden Ikano Rikshem/fastighetskontoret Stockholms stad

The Garage på Fjäderholmarna

Kapacitet/ateljéplatser: 10-20 (10 användare är medräknad i resultatet)

Inriktning: Produktionshus med inriktning på glas

Fastighetsägare: Djurgårdens fastigheter

Föreningen Hagsätra Collective i Bandhagen

Kapacitet/ateljéplatser: 10

Inriktning: Ateljéhus för flertalet konstområden

Fastighetsägare: KB Stubbekarlen 1

Föreningen Folk i Skärholmen

Kapacitet/ateljéplatser: 5

Inriktning: Ateljéhus för flertalet konstområden

Fastighetsägare: SISAB

Befintliga ateljéorganisationer omlokaliseras i nya hus

Totalt har 71 stycken befintliga konstnärsdrivna ateljéer och lokaler för konstproduktion ometablerats i nya hus.

wip: sthlm i Västberga

Kapacitet/ateljéplatser: 71

Inriktning: Ateljéhus med verkstäder för flertalet olika konstområden inom bild och konstform, arkitektur, foto, performance, keramik, med mera.

Fastighetsägare: Fastpartners AB

Befintliga ateljéorganisationer får stöd att vara kvar

Totalt har 30 stycken befintliga konstnärsdrivna ateljéer och lokaler för konstproduktion fått stöd genom lotsning för att vara kvar i sina hus.

The Garage i Årsta

Kapacitet/ateljéplatser: 10

Inriktning: Produktionshus med ateljélokaler för glaskonst

Fastighetsägare: Familjebostäder AB

Telefonplan studios på Telefonplan

Kapacitet/ateljéplatser: 20-25 (20 användare är medräknad i resultatet)

Inriktning: Ateljéhus för flertalet olika konstområden

Fastighetsägare: Vasakronan AB

Ateljéföreningen Turbinen

Kapacitet/ateljéplatser: 20 (ej medräknad i resultatet då förhandlingar pågår 2020-2021)

Inriktning: Ateljéhus för flertalet olika konstområden

Fastighetsägare: Corem Elektra 27 AB

(*ej medräknat i slutresultatet då omförhandlingar pågår 2021)

Rekommendationer inför framtiden

Kulturförvaltningen och fastighetskontoret föreslår att ateljéstrategin 2017-20 avslutas enligt plan och att staden fortsätter att stödja utvecklingen av ateljéer och andra produktionsplatser för konst genom ordinarie kulturlotsning och kulturförvaltningens arbete med kulturdriven stadsutveckling i dialog med stadens fastighetsbolag, fastighetskontoret och privata fastighetsägare.